

DOI 10.18372/2786-5495.1.17319

УДК 374.7

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ: ОСОБЛИВОСТІ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Гайович Галина

кандидат філологічних наук, доцент,

Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту,

м. Київ, Україна

halina15ukr@gmail.com

***Анотація.** У статті проаналізовано особливості освіти дорослих в сучасних українських реаліях. Розглянуто змішане навчання, яке активно використовує можливості онлайн-формату. Зазначено, що змішане навчання є не лише сучасним освітнім трендом, але й однією з найбільш прийнятних форм навчання в умовах обмежень, пов'язаних із пандемією COVID-19, війною, аварійними і віяловими відключеннями електроенергії.*

***Ключові слова:** освіта дорослих, онлайн-навчання, змішане навчання.*

***Annotation.** The article provides an analysis of online learning features specified upon the modern Ukrainian reality. The hybrid approach to learning based on the intensive online component capabilities is studied. It is pointed out that online is not just a modern educational trend, but it can be used as the most appropriate learning form upon constraints imposed by the COVID-19 pandemic, the war, and accidents of electrical networks (blackouts).*

***Key words:** adult education, e-learning, blended learning.*

Соціокультурна трансформація є однією з основних ознак сучасного світу. Особливо важливими ці зміни є для системи української освіти. Сьогодні українським освітянам, окрім врахування особливостей навчання в умовах

пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19), потрібно пристосовуватися до умов воєнного стану, а знедавна й до аварійних та віялових відключень електроенергії. Варто зазначити, що питання навчання в умовах пандемії вже кілька років поспіль опрацьовуються педагогічною та науковою спільнотами світу. Тому на сьогодні є багато цінних напрацювань, порад, методичних розробок щодо особливостей роботи в цих умовах. Натомість надання освітніх послуг в умовах війни та відключення електроенергії – це питання, які потребують пильної уваги та швидких локальних рішень і практичних кроків на всіх рівнях українського суспільства: від найвищого керівництва державою до слухачів, учнів, батьків.

Серед інших, у цих умовах на увагу фахівців заслуговує освіта дорослих, яка є невід’ємною складовою сучасної концепції «освіти впродовж життя» [3] та передбачає «цілеспрямований процес розвитку і виховання особистості шляхом реалізації освітніх програм і послуг...» [6].

Метою статті є розкриття освіти дорослих – особливостей онлайн-навчання.

З огляду на непередбачуваність та складність тих процесів, які відбуваються в українському суспільстві через війну, перше питання, яке виникає, що можна зробити в цих умовах? На що можуть вплинути лідери, керівники навчальних установ і педагоги, якщо старі методи прогнозування та управління вже не встигають забезпечити прийняття необхідних зважених рішень? Для закладу освіти будь-якого типу чи рівня основне завдання, яке потребує вирішення, насамперед, полягає в тому, щоб зробити освітній процес безпечним і при цьому не втратити якості.

Основною формою, яка може бути ефективною в таких умовах, фахівці вважають змішане навчання [2; 5]. Його особливістю є можливість поєднувати різні форми, зокрема очне навчання, що передбачає безпосередню участь як педагога, так і слухачів/учнів, та самостійну роботу здобувачів освіти за

допомогою електронних ресурсів. Особливістю цієї форми навчання є багатоваріантність. Серед найбільш популярних є поєднання очної форми з дистанційною, очної форми з самостійною роботою, занять у онлайн-форматі та самостійної або/та дистанційної роботи тощо. У випадку освіти дорослих на особливу увагу заслуговує навчання в онлайн-форматі, тобто електронне навчання. Під час цієї форми організації навчального процесу активно використовуються різні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Важливою ознакою цього навчання є те, що воно може реалізовуватися як онлайн, так і офлайн. К. Бугайчук, порівнявши електронне та дистанційне навчання виокремлює такі основні спільні риси: застосування електронних пристроїв (комп'ютери, ноутбуки, електронні рідери і т. ін.) та інформаційно-комунікаційних технологій доставки навчального контенту та організації взаємодії учасників навчального процесу [1]. Тож не випадково електронне навчання стає органічною частиною змішаного, яке, зокрема, може моделюватися по-різному. Назвемо основні моделі змішаного навчання.

1. Ротаційна модель – її основою є «ротації» учнів у межах закладу освіти, а також «ротація» різновидів діяльності учнів – онлайн і офлайн. Різновидом цієї моделі є робота за технологією «Перевернутий клас», коли частину матеріалів учні опрацьовують самостійно, а в класі обговорюють дискусійні питання, консультуються з учителем або вивчають наступну частину матеріалу.

2. Гнучка модель – вона передбачає, що здобувачі освіти працюють за індивідуально налаштованим розкладом переважно онлайн, а вчитель є інструктором, який координує їхню діяльність та консультує. Консультації вчитель може надавати як очно, так і онлайн у синхронному режимі.

3. Особистісно орієнтована модель – ґрунтується на навчання за індивідуальними освітніми траєкторіями (учні навчаються очно, а паралельно працюють із зовнішніми електронними ресурсами, онлайн-курсами). Така модель може використовуватися для поглибленого вивчення деяких предметів, у

разі поєднання очної та екстернатної, очної та мережевої або інших форм освіти.

4. Модель збагаченого віртуального середовища – така форма пропонує проводити основну роботу в режимі онлайн за дистанційними курсами. Водночас учень може відвідувати певні заняття (якщо ця модель застосовується індивідуально), або ж для здобувачів освіти певної групи проводяться деякі заняття (наприклад, теми на початку та наприкінці вивчення курсу, для захисту проєктів, обговорення певних тем) [5].

З огляду на сказане, вважаємо, що за потреби та можливості організувати змішане навчання, спочатку необхідно визначитися з моделями. Для виконання цього завдання у керівництва та педагогічних працівників, як мінімум, повинен бути постійний якісний контакт із здобувачами освіти та іншими задіяними в процесі сторонами. Тут варто також врахувати, що українське законодавство не передбачає змішаної форми здобуття освіти, тож якщо в навчальному закладі організовується змішане навчання, то це зазвичай представляється як очний (онлайн-формат) з використанням технологій дистанційного навчання. Важливим у цьому контексті є й те, що навчальні заклади України можуть самостійно ухвалювати рішення щодо форм здобуття освіти, які вони будуть застосовувати. Офіційно учні навчаються очно за індивідуальною освітньою траєкторією [5].

Сьогодні в Україні є багато прикладів різних моделей змішаного навчання, проводяться дослідження якості такого навчання, на основі чого формуються поради щодо організації навчального процесу, зокрема й під час воєнного стану [4]. В Інституті державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, як і в більшості закладів освіти, з початком оголошення пандемії у зв'язку з поширенням COVID-19, навчальний процес також було організовано в змішаному форматі: частина слухачів навчалися офлайн в навчальних аудиторіях із застосуванням усіх необхідних безпекових заходів (маски,

невеликі групи, дистанція між учасниками навчального процесу, дезінфекційні засоби тощо); ще частина здобувачів освіти мали змогу приєднуватися до занять, які проводилися очно, через онлайн-платформи (Zoom, Google Meet тощо) та працювати самостійно, виконуючи ті завдання, які пропонував викладач або/та програма курсу; також слухачі мали змогу працювати дистанційно за допомогою інститутської платформи Moodle. Так, наприклад, науково-педагогічні працівники навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту України проходили підвищення кваліфікації в ІДУНДЦЗ у 2020-2022 рр. за змішаною формою навчання: лекційні та практичні заняття відвідували очно через онлайн-платформу Zoom, виконували самостійну роботу та працювали на дистанційній платформі Moodle. Щоб розуміти їхнє ставлення до такої форми навчання та мати можливість врахувати пропозиції та побажання для його покращення, на постійній основі проводиться опитування, у якому на цей момент взяло участь 74 респонденти. На запитання «Яке ваше ставлення до дистанційного/онлайн-навчання?» опитані слухачі більшістю (51 %) погодилися із таким форматом та висловили своє цілковите задоволення; ще 35 %, вказали на те, що мають скоріше позитивне ставлення до такої форми навчання; жоден слухач не обрав варіант відповіді «маю цілком негативне ставленням», хоча 10 % своє відношення визначили як переважно негативне. Такий результат, на нашу думку, можна пояснити особливістю освіти дорослих. У здобувачів освіти зникла потреба витратити кошти та час, для того щоб добратися до місця навчання та проживати там протягом певного періоду часу, з'явилася можливість навчитися новим технологіям, отримати доступ до багатьох сучасних матеріалів тощо – це те, що сприймається позитивно, з іншого боку, багато хто серед негативних рис такого навчання називає відсутність живого спілкування та обмаль часу, оскільки багато хто змушений проходити таке навчання без відриву від виробництва. Аналіз отриманих опитувальників дозволив зробити висновок, що більшість слухачів вважає

можливим навчання у змішаній формі, однак також було висловлено думку, що проведення практичних занять все ж доцільно проводити в офлайн-форматі, який передбачає живе спілкування викладачів і слухачів та дозволяє використовувати навчальне обладнання інституту.

Висновки. Отже, аналіз результатів як теоретичних, так і експериментальних досліджень, дає змогу зробити висновок, що змішане навчання є не лише сучасним освітнім трендом, але й однією з найбільш прийнятних форм навчання в сучасних українських умовах, зокрема й у системі освіти дорослих. Ця форма легко піддається адаптації завдяки її гнучкості та наявності різних моделей. Ця форма дозволяє перелаштувати навчальний процес відповідно до викликів дня набагато легше і швидше. У світі, де зовнішні умови часто змінюються, це надзвичайно важливо. Отримуючи можливість вибору, освітяни можуть оперативного застосовувати відповідні до ситуації форми та методи навчання, організувати навчальний процес з найменшими ризиками, зберігаючи при цьому максимально можливу його якість та ефективність.

Список використаних джерел

1. Бугайчук К.Л. Дистанційне та електронне навчання: сутність, особливості, співвідношення. *Вісник післядипломної освіти*. 2014. № 10 (23). С. 7-17.
2. Використання сучасних методів навчання та інтерактивних технологій під час онлайн-навчання. Як зробити онлайн-навчання цікавим та ефективним. URL : <https://nus.org.ua/articles/yak-zrobyty-onlajn-navchannya-tsikavym-ta-efektyvnyum/> (Дата звернення 05.12.2022).
3. Гайович Г. Освіта дорослих як складова освіти впродовж життя. *Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти* —

доуніверситетська підготовка — заклад вищої освіти, 2022. № 2. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/APSE> (Дата звернення 05.12.2022).

4. Гурак Р. Якість організації дистанційного навчання у школах України: результати дослідження. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YRGTSOfcbHE> (Дата звернення 05.12.2022).

5. Змішане навчання: як організувати якісний освітній процес в умовах війни. URL: <https://nus.org.ua/articles/zmishane-navchannya-yak-organizuvaty-yakisnyj-osvitnij-protses-v-umovah-vijny/> (Дата звернення 05.12.2022).

6. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник / Авт.-упор. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014.108с.